Raadsbesluit

Datum raadsvergadering	Datum
4 juli 2024	15 mei 2024
Zaaknummer	**Portefeuillehouder**
018459004	W. Foppen

Onderwerp

Haalbaarheidsonderzoek warmtenet bestaand voor bestaand

Aan de leden van de raad,

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van het haalbaarheidsonderzoek warmtenet ‘Bestaand voor Bestaand’;
2. Warmtenet integraal af te wegen in het warmteprogramma Urk 2026;
3. Het proces van het bedrijfsleven om te komen tot een warmtegemeenschap te ondersteunen.

Inleiding

In april 2023 heeft u in motie 1 aangegeven, dat parallel aan het Energienet Urk, dat de nieuwe gebieden Port of Urk en de Zeeheldenwijk verbindt, ook de mogelijkheden voor restwarmtegebruik van Zwolsehoek richting bestaande bebouwing in beeld gebracht moet worden. We noemen dit traject ‘Bestaand voor Bestaand’. Samen met de VVU is het afgelopen jaar de haalbaarheid onderzocht van het gebruik van restwarmte van industrieterrein Zwolsehoek richting de bestaande woonwijken van Urk. In dit raadsvoorstel lichten we de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek toe en doen we een voorstel hoe hiermee verder te gaan.

Uit het haalbaarheidsonderzoek komt de volgende belangrijke conclusie:

Het is kansrijk om een duurzaam koude-warmtenet te ontwikkelen voor de bestaande woningbouw van Urk dat gevoed wordt door restwarmte afkomstig van de visverwerkende bedrijven van industrieterrein Zwolsehoek.

Hieronder is de essentie van het haalbaarheidsonderzoek toegelicht en als bijlage treft u een infographic aan die in één overzicht de resultaten van het haalbaarheidsonderzoek weergeeft. Voor de details verwijzen we naar bijgevoegde Eindrapportage Bestaand voor Bestaand.

1. **Transitievisie Warmte geeft aan hoe de gemeente Urk voor 2050 aardgasloos wordt.**

In het in 2019 vastgestelde Klimaatakkoord staan afspraken hoe we de uitstoot van broeikasgassen in Nederland terugdringen. Onderdeel hiervan is dat wij in 2050 aardgasvrij moeten zijn. Voor de gemeente Urk hebben wij dit vastgelegd in de Transitievisie Warmte Urk (2021). De gemeente heeft de focus tot 2030 op het verminderen van het gebruik van fossiele energie en wil de komende jaren onderzoeken of dit met een warmtenet haalbaar is. In die zin paste de motie mooi in de visie die er ligt.

Urk heeft het geluk dat de lokale visverwerkende industrie restwarmte beschikbaar heeft waarmee een collectief warmtenet ontwikkeld kan worden. Een warmtenet is een groot collectief systeem met stromend water om woningen aardgasloos mee te verwarmen. In plaats van een cv-ketel krijgt een woning een afleverset en wordt daarmee aangesloten op het warmtenet. Andere aanpassingen aan de woning hoeven niet te gebeuren. Een warmtenet wordt helemaal nieuw aangelegd en moet voor de eindgebruiker niet duurder zijn dan duurzame alternatieven zoals bijvoorbeeld een individuele warmtepomp. Het haalbaarheidsonderzoek dat nu uitgevoerd is, is een eerste verkenning of een collectief warmtenet voor de bestaande gebieden technisch en financieel haalbaar is.

2. Beschikbare restwarmte voor en door Urkers

De lokale visverwerkende bedrijven op industrieterrein Zwolsehoek hebben genoeg restwarmte over om het hele bestaande dorp te verwarmen. Deze warmte komt vrij bij het invriezen van visproducten. Veel visverwerkende bedrijven op Urk zijn bezig om de restwarmte die overblijft niet uit te stoten in de buitenlucht, maar opnieuw in te zetten in de eigen interne processen. Hierdoor verbruiken de bedrijven minder energie, verduurzamen de industriële processen en stoten de bedrijven minder CO_2 uit.

Uit dit onderzoek is gebleken dat er genoeg restwarmte is om tenminste 6.000 woningen te verwarmen. De visverwerkende industrie (VVU) op Zwolsehoek heeft aangegeven deze restwarmte om niet beschikbaar te stellen aan het warmtenet als dat betekent dat zij gratis koude terugkrijgen uit het net. Deze koude zorgt bij de bedrijven voor besparing op het elektraverbruik van koelmachines. Dit zorgt voor een besparing van ongeveer 25 procent aan elektra. De grootste winst zit in het voorkomen van piekbelasting op het elektriciteitsnet. Vooral als het buiten erg warm of koud is, bespaart het systeem veel elektriciteit. Door deze slag wordt een belangrijke bijdrage geleverd in het beperken van de netcongestie op Urk. Netcongestie is de overbelasting van het elektriciteitsnet door teveel gelijktijdig gevraagd elektrisch vermogen.

3. Technisch ontwerp bepaalt hoeveel woningen aangesloten worden

Een collectief warmtenet bestaat uit een warmtebron, infrastructuur die de warmte transporteert naar de wijken en een afleverset die de warmte aflevert in de woning om te kunnen verwarmen en douchen.

Op Urk bestaat de warmtebron uit visverwerkende bedrijven op Zwolsehoek die tussen de 12 graden en 20 graden warmte leveren. Dit is niet genoeg om woningen mee te verwarmen of warm water te leveren. Om het direct te kunnen gebruiken in de woning is water van 70 graden nodig.

We hebben gekeken naar alle bestaande woningen op Urk. Deze verschillen enorm qua inhoud, beoogd warmteverbruik en energielabel. Het Oude Dorp rondom de haven is voorlopig uit dit onderzoek gelaten omdat er geen ruimte in de ondergrond is om nieuwe leidingen aan te leggen. Hier wordt naar een andere warmteoplossing gezocht.

Er zijn 4 technische concepten onderzocht, zoals terug te lezen is in het haalbaarheidsonderzoek. Variant D is voor ons als meest kansrijk naar voren gekomen. Een warmtenet die op lage temperatuur (minder dan 20 graden) warmte aflevert per wijk, die hier vervolgens centraal wordt opgewaardeerd voor levering van hogere temperatuur aan de woningen. Deze oplossing heeft een aantal voordelen:

- Doordat water van 70 graden geleverd wordt, hoeven bewoners niet eerst te isoleren. Uiteraard mag het wel en besparen ze op de hoeveelheid warmte die ze afnemen;

- Bouwkundig heeft het amper impact in de woning, de cv-ketel wordt vervangen door een afleverset;
- Zeer betrouwbaar, doordat je geen individuele warmtebronnen hebt, maar zorgt voor centrale opwek;
- Centraal onderhoud en ontzorging voor de eindgebruiker;
- Sluit naadloos aan bij het systeem dat gehanteerd wordt in Port of Urk en de Zeeheldenwijk.

Dit is technisch gezien de voorkeursoplossing op basis van de huidige inzichten. Dit warmteconcept is vervolgens gebruikt voor de uitwerking van de businesscase.

4. De businesscase laat zien dat een warmtenet 'Bestaand voor Bestaand' kansrijk is als betaalbare warmteoplossing voor de bewoners

De businesscase vertaalt het technische ontwerp vanaf de uitkoppeling van warmte bij bedrijven tot en met de aflevering in de woningen. Voor de toetsing geldt het principe dat het niet meer dan anders mag kosten. In dit geval betekent het dat de kosten afgezet zijn ten opzichte van de kosten voor een individuele warmtepomp. Ook mogen de tarieven niet hoger zijn dan de ACM tarieven (ACM is Autoriteit Consument & Markt). De ACM beschermt de bewoners tegen hoge prijzen die warmtebedrijven mogelijk vragen om investeringen snel terug te verdienen om een collectief warmtenet aan te leggen. Hiervoor gelden maximum warmtetarieven die per jaar worden vastgesteld door ACM.

De doorrekening van het project 'bestaand voor bestaand' resulteert in een verlies van 12.000 euro per woning. Het goede nieuws is dat er landelijke subsidies zijn voor iets meer dan dit bedrag. De kosten om aan te sluiten op een warmtenet is vergeleken met het aanschaffen van een individuele warmtepomp en het verbruik van warmte met beide oplossingen. Hieruit blijkt dat bewoners een fractie meer kwijt zijn met een collectief warmtenet. Het levert wel volledige ontzorging op en er hoeven geen bouwkundige aanpassingen in de woning plaats te vinden. De maatschappelijke winst is ook groot, omdat het elektriciteitsnet van Urk behoorlijk minder belast wordt door een collectief warmtenet in vergelijking met individuele warmtepompen. Dit maakt dat de collectieve warmteoplossing toch zeer kansrijk is en bij instemming door de raad de komende tijd verder uitgezocht wordt zodat er in het warmteprogramma in 2026 een afgewogen keuze gemaakt kan worden.

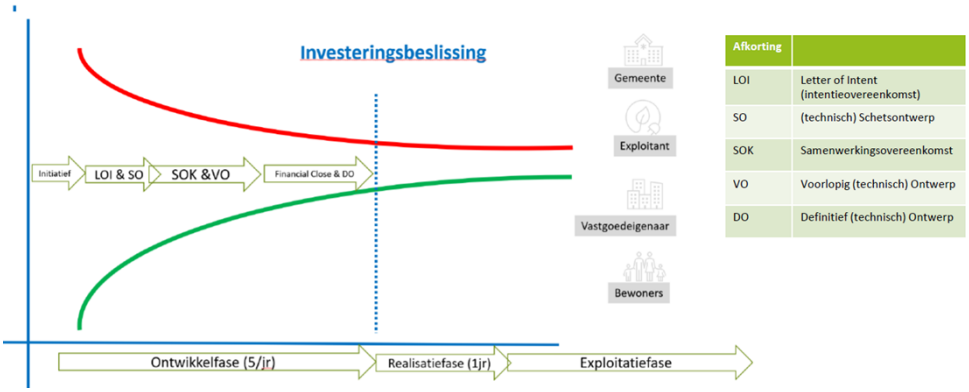
5. De warmteprojecten 'Nieuw voor Nieuw' en 'Bestaand voor Bestaand' kunnen op termijn gekoppeld worden

Naast de ontwikkeling van een warmtenet van het bestaande industrieterrein naar het bestaande dorp Urk is er nog een project. Dit is de ontwikkeling van het bedrijventerrein 'Port of Urk' (Nieuw) en de 'Zeeheldenwijk' (Nieuw). 'Nieuw voor Nieuw' noemen we Energienet Urk. Dit voorstel wordt gelijktijdig ook aan u voorgelegd. Hier wordt volgens dezelfde techniek een koude-warmtenet ontwikkeld waarbij de nieuwe bedrijven warmte leveren aan de nieuw te bouwen woningen. Omdat het industrieterrein Zwolsehoek hier precies tussenin ligt, lijkt het logisch dat de warmtenetten 'Nieuw voor Nieuw' en 'Bestaand voor Bestaand' in de toekomst met elkaar gekoppeld gaan worden. Dit zou samen kunnen komen in één groot Energienet Urk. De techniek van beide sporen staat dit toe.

Gelet op de snelle ontwikkeling van Port of Urk en de Zeeheldenwijk volgt dit een ander tijdspoor dan hetgeen wij voor de bestaande wijken hebben onderzocht. Ook is aansluiting van woningen in de nieuwe gebieden makkelijker te regelen dan in bestaand gebied.

Hoe nu verder

Met afronding van dit haalbaarheidsonderzoek is voldaan aan de motie en is in beeld gebracht dat een warmtenet gevoed met warmte van de bestaande visverwerkende bedrijven op Zwolsehoek kansrijk is. Wel merken we hierbij op dat dit een haalbaarheidsonderzoek is dat past bij de initiatieffase waarin we nu zitten. Zie figuur 1.

Figuur 1 - faseringsoverzicht

Daarbij moet meegewogen worden dat:

a) Het ontwikkelen van een warmtenet in bestaande woongebieden minimaal 5 tot 10 jaar duurt. In deze tijd wordt het technisch ontwerp van de collectieve warmteoplossing en de betaalbaarheid voor de bewoners verder uitgezocht voordat het besluit wordt genomen voor het aanleggen van een warmtenet.
b) Ondernemers op industrieterrein Zwolsehoek een andere tijdsplanning hebben. Zij willen niet langer restwarmte in de lucht uitstoten. Door te verduurzamen kunnen zij besparen op de energiekosten. Vandaar dat zij graag zo snel mogelijk hun eigen industriële processen willen verduurzamen en nog intensiever met elkaar samenwerken in bijvoorbeeld een warmtecoöperatie. Zoals in de Transitie Visie Warmte (TVW) staat, ligt het initiatief hiervoor bij de bedrijven. Op dit moment wordt er onderzocht hoe zij kunnen komen tot een warmtegemeenschap binnen Zwolsehoek om warmte en koude met elkaar uit te wisselen. Hierdoor kunnen de bedrijven sneller aan de slag en kan op een later moment de koppeling met de bestaande woongebieden plaatsvinden.
c) Het project alleen kans van slagen heeft als bewoners ook willen aansluiten. Vandaar dat de gemeente de komende tijd samen met bewoners van Urk in gesprek gaat over de (on)mogelijkheden van een warmtenet. De gemeente moet onder andere samen met de bewoners een plan maken waarin staat beschreven welke wijken in welk jaar van het aardgas gaan, de technische oplossing en de betaalbaarheid.
d) Het Energienet Urk voor de nieuwe gebieden op dit moment wordt ontwikkeld. Op basis van de ervaringen die we daarmee opdoen en de mogelijkheden die de veranderende wetgeving biedt, werken we uit hoe het warmtenet voor ‘Bestaand voor Bestaand’ organisatorisch ingericht kan worden. De intentie daarbij is om aan te sluiten bij het warmtebedrijf i.o. voor Nieuw voor Nieuw (Energienet Urk B.V.)

e) Gemeenten moeten uiterlijk in 2026 een Warmteprogramma vaststellen. In het warmteprogramma wordt per wijk het tijdpad van verduurzaming beschreven en worden mogelijke beschikbare duurzame warmte-alternatieven in beeld gebracht voor de wijken waar de gemeente de komende tijd aan de slag gaat. Dit is ook het moment dat de gemeente moet besluiten of zij voor Urk kiest voor een collectief warmtenet gevoed door restwarmte van de visverwerkende industrie of dat zij kiest voor individuele oplossingen. Het warmteprogramma wordt de opvolger van de Transitie Visie Warmte Urk uit 2021.

Gelet op voorgaande is het voorstel om kennis te nemen van dit haalbaarheidsonderzoek. De insteek is om de uitkomsten nader te onderzoeken / uit te werken om in 2026 een integrale afweging te kunnen maken bij het vaststellen van het warmteprogramma Urk. Daarin zal het besluit worden genomen of wij kiezen voor een collectief systeem of voor individuele oplossingen om Urk aardgasvrij te maken.

Beoogd resultaat / effect

De raad informeren over de haalbaarheid van het gebruik van restwarmte van de bestaande visverwerkende industrie op Zwolsehoek om de bestaande woningen op Urk te verwarmen. Het gaat hier om het opleveren van de eindrapportage over het haalbaarheidsonderzoek dat de afgelopen maanden is uitgevoerd.

Argumenten

1.1 Terugkoppeling motie
De aanleiding van dit haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden om restwarmte van de visverwerkende industrie te benutten voor duurzame verwarming van de bestaande woningen ligt in de door u aangenomen motie van 13 april 2023. Het afgelopen jaar is samen met de VVU aan dit onderzoek gewerkt. Met dit raadsvoorstel koppelen we de uitkomsten aan u terug.

2.1 Warmteprogramma Urk 2026
Dit haalbaarheidsonderzoek geeft aan dat het realiseren van een warmtenet voor de bestaande woonwijken met restwarmte van de visverwerkende industrie zeer kansrijk is. Dit is echter nog een eerste verkenning op basis waarvan de raad niet kan besluiten om over te gaan tot de aanleg van een warmtenet. De insteek is, zoals ook omschreven in de Transitie Visie Warmte, om de komende periode dit haalbaarheidsonderzoek verder uit te werken. Zowel op technisch, organisatorisch als financieel vlak. Een grote horde is de welwillendheid van de inwoners van Urk om aan te sluiten op het net. Daarom is het belangrijk dat de gemeente met hen in gesprek gaat over deze oplossing. Een warmtenet in bestaand gebied wordt alleen rendabel als inwoners ook willen aansluiten. Op basis van deze uitkomsten kan de raad de afweging maken in het Warmteprogramma Urk 2026 om al dan niet te kiezen voor het aanleggen van een collectief warmtenet.

3.1 Bedrijven hebben andere focus dan bewoners
In het proces dat doorlopen is samen met de VVU komt heel sterk naar voren dat de woningbouwopgave een andere fasering / urgentie heeft dan de wensen van de ondernemers op het industrieterrein Zwolsehoek. Door de insteek om het industrieterrein te zien als een eigen ontwikkeling waarbij warmte en koude met elkaar uitgewisseld kan worden, wordt de ruimte geboden aan dit verschil in fasering. Waarbij het uiteraard de insteek is om op termijn bedrijven aan woningen te koppelen, omdat hierdoor een energetisch veel betere oplossing gecreëerd wordt.

Door deze insteek luisteren we niet alleen naar de bedrijven, maar geven we ook de inwoners de ruimte om te wennen aan deze ontwikkeling en aan te sluiten op het moment dat het voor de inwoners het beste uitkomt.

3.2 Regie Ontwikkelingen Zwolsehoek bij het bedrijfsleven
De gemeente heeft de verplichting om de regie te nemen voor het aardgasvrij maken van de woningen. Voor het bedrijfsleven is dit geen verplichting. Bij het tot stand komen van de Transitievisie Warmte Urk is hierover gesproken met het bedrijfsleven. Zij hebben toen aangegeven dat zij zelf hierin het voortouw nemen. De gemeente is dan ook niet sturend in het proces dat nu loopt op Zwolsehoek om de oprichting van een warmtegemeenschap te onderzoeken. Bij een vervolg komt wel de vraag welke rol de gemeente neemt in een dergelijke warmtegemeenschap. Het is nu echter nog te vroeg om daar al een mening over te vormen. Dit aspect wordt op een later moment aan u voorgelegd.

Evaluatie
n.v.t.

Kosten, baten, dekking
Aan dit raadsbesluit zit geen financiële consequentie waarvoor dekking gezocht wordt. Dit haalbaarheidsonderzoek geeft antwoord op de vraag of het gebruik van restwarmte van de visverwerkende industrie voor het verwarmen van de bestaande woningen zowel technisch als financieel haalbaar is.

Bijlage

- Infographic Warmtenet Bestaand voor Bestaand.
- Eindrapportage Bestaand voor Bestaand d.d. 10-5-2024: Haalbaarheid van duurzame restwarmte op Urk.

Burgemeester en Wethouders van Urk,

Joh.C. Westmaas, burgemeester

C.J.M. Swart, gemeentesecretaris

Zaaknummer
018459004

De raad van de gemeente Urk,

op voorstel van het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Urk
d.d. 4 juli 2024

gezien het advies van Commissie I d.d. 12 juni 2024

besluit:

1. Kennis te nemen van het haalbaarheidsonderzoek warmtenet ‘Bestaand voor Bestaand’;
2. Warmtenet integraal af te wegen in het warmteprogramma Urk 2026;
3. Het proces van het bedrijfsleven om te komen tot een warmtegemeenschap te ondersteunen.

Urk, 4 juli 2024,

De raad van de gemeente Urk,

de griffier, de voorzitter,